

สมรรถนะและบทบาทผู้สอนออนไลน์ : การแสดงตนและสนับสนุนผู้เรียน

**ONLINE INSTRUCTOR COMPETENCIES AND ROLES:
INSTRUCTOR PRESENCE AND LEARNER SUPPORT**

ปราวีณยา สุวรรณธวัช¹
Praweenya Suwannathachote

¹ ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร
E-mail: praweenya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอสมรรถนะผู้สอนออนไลน์สำหรับการศึกษาระดับไกลด้วยรูปแบบอีเลิร์นนิงซึ่งดำเนินการสังเคราะห์จากเอกสารคัดสรร สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และสำรวจความคิดเห็นของผู้สอนออนไลน์ จากการศึกษาข้อเสนอสมรรถนะผู้สอนออนไลน์ ประกอบด้วย 5 ด้าน 11 สมรรถนะย่อย รวม 64 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ศาสตร์การสอน (1.1) การวางแผนและเตรียมการสอน (13 ตัวบ่งชี้) (1.2) การออกแบบวิธีการสอนและกลยุทธ์การสอน (7 ตัวบ่งชี้) (2) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ (2.1) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนออนไลน์ (4 ตัวบ่งชี้) (2.2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (7 ตัวบ่งชี้) (3) การแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียน (15 ตัวบ่งชี้) (3.1) การให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน (5 ตัวบ่งชี้) (3.2) การส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน (10 ตัวบ่งชี้) (4) การวัดและประเมินผล (4.1) การประเมินประสิทธิภาพการสอน (4 ตัวบ่งชี้) (4.2) การประเมินการมีส่วนร่วมทางการเรียนของผู้เรียน (4 ตัวบ่งชี้) (4.3) การบ่งชี้กระบวนการประเมินผลและรายงานผล (4 ตัวบ่งชี้) (5) ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (5.1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขั้นพื้นฐาน (3 ตัวบ่งชี้) (5.2) การใช้ระบบจัดการเรียนรู้และเครื่องมือออนไลน์ (3 ตัวบ่งชี้) ส่วนท้ายของบทความเสนอความสำคัญและบทบาทการแสดงตนของผู้สอนออนไลน์ และการสนับสนุนผู้เรียนออนไลน์สำหรับอีเลิร์นนิงที่มีลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันที่แตกต่างจากอีเลิร์นนิงที่ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Paced eLearning) และการเรียนรู้ในชั้นเรียน

คำสำคัญ

สมรรถนะ ผู้สอนออนไลน์ อีเลิร์นนิง การศึกษาทางไกล

ABSTRACT

This article presents online instructor competencies for e-Learning settings in distance education. The online instructor competencies include 5 areas (11 sub-

competencies and 64 indicators) as follows: (1) Pedagogical Knowledge (1.1) Planning and Teaching Preparation (13 indicators) 1.2) Designing of Instructional Methods and Strategies (7 indicators), 2) Organizing Online Learning Activities 2.1) Arrangement of Online Learning Environments (4 indicators) 2.2) Encouraging Learner Attainment (7 indicators), 3) Learner Support and Guidance 3.1) Learner Guidance and Facilitation (5 indicators) 3.2 Learner Support and Encouragement (10 indicators), 4) Assessment and Evaluation 4.1) Evaluation of Teaching Effectiveness (4 indicators) 4.2) Assessment of Learner Participation (4 indicators) 4.3) Identifying evaluation process and report (4 indicators), 5) Information and Communication Knowledge and Skills 5.1) Use of Basic ICT (3 indicators) 5.2) Use of LMS and Online Tools (3 indicators). In addition, the article focuses on the instructor presence and supporting role in e-Learning settings that are different from self-paced eLearning course and traditional classroom.

Keywords

Competency, Online Instructor, e-learning, Distance Education

บทนำ

รูปแบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง (e-Learning) เป็นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและมีการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ด้วยลักษณะเฉพาะที่ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ อีกทั้งยังใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยเพิ่มช่องทางการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียนได้ทำให้เกิดสังคมการเรียนรู้ออนไลน์ ปัจจุบันมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนทางไกลผ่านระบบการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ทั้งระดับประกาศนียบัตรและระดับหลักสูตรระดับอุดมศึกษา การสอนในชั้นเรียนที่ได้พบปะผู้เรียนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งวิธีการและกลยุทธ์การสอนดำเนินการในห้องเรียนที่สามารถสื่อสารระหว่างกันได้อย่างทันท่วงทีนั้นเปลี่ยนแปลงไป เมื่อคำนึงถึงลักษณะการสื่อสารในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งมีทั้งการสื่อสารแบบประสานเวลา (Synchronous Communication) และไม่ประสานเวลา (Asynchronous Communication) ความสามารถในการสื่อสารของผู้สอนจึงไม่ได้เป็นการพูดอธิบาย บรรยายหรือโต้ตอบในชั้นเรียนเท่านั้น ดังนั้นความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นสิ่งที่ผู้สอนออนไลน์จะต้องเข้าใจและให้ความสำคัญถึงลักษณะการเรียนการสอนที่มีความแตกต่างไปจากห้องเรียนที่เผชิญหน้ากับผู้เรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมพร้อมผู้สอนก่อนทำหน้าที่ผู้สอนออนไลน์ (Salmon, 2003) การจัดอีเลิร์นนิงนั้นสามารถจัดได้หลากหลายแบบทั้งแบบใช้ผสมผสานกับห้องเรียน (Blended Learning) และแบบออนไลน์ทั้งระบบ (Fully Online) และอีเลิร์นนิงที่ให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างอิสระตามความก้าวหน้าของผู้เรียนเอง (Self-Paced e-Learning) และแบบการเรียนรู้อันร่วมกัน (Collaborative e-Learning) สำหรับบทความนี้นำเสนอสมรรถนะของผู้สอนออนไลน์ที่ครอบคลุมตั้งแต่อีเลิร์นนิงแบบเรียนรู้อิสระถึงการเรียนการสอนแบบผสมผสานซึ่งเน้นการจัดการเรียนรู้อันร่วมกันที่มีสัดส่วนการเรียนการสอนออนไลน์มากกว่า

ร้อยละ 70 ขึ้นไปจนถึงการจัดอีเลิร์นนิ่งแบบออนไลน์ทั้งระบบ ในตอนท้ายของบทความนี้จะกล่าวถึงความสำคัญของบทบาทการแสดงตนและสนับสนุนผู้เรียนของผู้สอนออนไลน์ซึ่งการสอนในห้องเรียนมีช่องว่างของบทบาทนี้อยู่บ้างแต่ก็สามารถกระทำได้ง่ายเนื่องจากผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนมีโอกาสได้พบหน้าในเวลาเดียวกันซึ่งทำให้การสื่อสารสองทางเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทันทีแตกต่างจากอีเลิร์นนิ่ง

สมรรถนะผู้สอนออนไลน์

การจัดการเรียนการสอนใด ๆ อาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ของผู้สอนเป็นหลักสำคัญเสมอ อย่างไรก็ตามกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหานั้น ๆ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญของการจัดการเรียนการสอนที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการสอน การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล (Pedagogical Knowledge) สำหรับการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องอาศัยความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Technological Knowledge) ร่วมด้วยเพื่อดำเนินการผ่านระบบจัดการเรียนรู้ (Learning Management System) และเครื่องมือออนไลน์อื่น ๆ สมรรถนะของผู้สอนออนไลน์จึงมีการขยายความรู้ความสามารถและทักษะออกไปมากขึ้นซึ่งมีความท้าทายตั้งแต่การออกแบบ การสอนและการจัดการหลังสอน ซึ่งความท้าทายนั้น Bawane & Spector (2009) ระบุว่าผู้สอนออนไลน์มีบทบาทและทำหน้าที่ในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะด้านทักษะการติดต่อสื่อสารและอิทธิพลต่อคุณภาพการจัดอีเลิร์นนิ่งแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ Saíz (2013) กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนออนไลน์ว่ามีความสำคัญอย่างมากและมีอิทธิพลต่อการแรงจูงใจและความผิดหวังในการเรียนทางไกลของผู้เรียน การอบรมเตรียมความพร้อมผู้สอนออนไลน์เป็นสิ่งจำเป็นหรือการให้ผู้สอนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้อีเลิร์นนิ่งเป็นผู้เรียนออนไลน์เพื่อให้มีสมรรถนะที่จำเป็นอีกทั้งยังเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนออนไลน์ได้

สำหรับบทความนี้สมรรถนะผู้สอนออนไลน์ หมายถึง ความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะของผู้สอนออนไลน์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชนทั่วประเทศที่ดำเนินการสอนในโปรแกรมการศึกษาทางไกล และหรือการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่มีสัดส่วนการเรียนการสอนออนไลน์มากกว่าร้อยละ 70 ขึ้นไป และจากการศึกษาของปราวินยา สุวรรณณัฐโชติ (2554) ซึ่งได้พัฒนาสมรรถนะผู้สอนออนไลน์ในการศึกษาทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่งจากการศึกษาสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยคัดสรรจำนวน 12 ฉบับร่วมกับการวิเคราะห์ความคิดเห็น จำนวน 375 ข้อความจากการอภิปรายออนไลน์ต่อบทบาทของผู้สอนออนไลน์ของผู้เรียนออนไลน์ที่เรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้เชี่ยวชาญอีเลิร์นนิ่ง โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (พ.ศ.2551-2553) และการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เสนอเป็นสมรรถนะผู้สอนออนไลน์ 5 ด้านได้แก่ ศาสตร์การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียน การประเมินผล และความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวม 64 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ศาสตร์การสอน (20 ตัวบ่งชี้) 1.1) การวางแผนและเตรียมการสอน (13 ตัวบ่งชี้) 1.2) การออกแบบวิธีการสอนและกลยุทธ์การสอน (7 ตัวบ่งชี้) 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ (11 ตัวบ่งชี้) 2.1) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนออนไลน์ (4 ตัวบ่งชี้) 2.2) ส่งเสริมการ

มีส่วนร่วมของผู้เรียน (7 ตัวบ่งชี้) 3) การแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียน (15 ตัวบ่งชี้) 3.1) การให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน (5 ตัวบ่งชี้) 3.2) การส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน (10 ตัวบ่งชี้) 4) การวัดและประเมินผล (12 ตัวบ่งชี้) 4.1) การประเมินประสิทธิภาพการสอน (4 ตัวบ่งชี้) 4.2) การประเมินการมีส่วนร่วมทางการเรียนของผู้เรียน (4 ตัวบ่งชี้) 4.3) การบ่งชี้กระบวนการประเมินผลและรายงานผล (4 ตัวบ่งชี้) 5) ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (6 ตัวบ่งชี้) 5.1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขั้นพื้นฐาน (3 ตัวบ่งชี้) 5.2) การใช้ระบบจัดการเรียนรู้และเครื่องมือออนไลน์ (3 ตัวบ่งชี้)

การสำรวจความคิดเห็นของผู้สอนออนไลน์ซึ่งมีประสบการณ์สอนในหลักสูตรการเรียนการสอนทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่ง และหรือหลักสูตรการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่มีการสอนออนไลน์มากกว่าร้อยละ 70 ขึ้นไป ที่มีต่อสมรรถนะของผู้สอนออนไลน์ในการศึกษาทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับผู้สอนออนไลน์ คำนวณค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าความเที่ยงของแบบสอบถามสำหรับผู้สอนออนไลน์เท่ากับ 0.976 ตัวอย่างวิจัยได้มาจากการเจาะจงจากหลักสูตรที่เปิดสอนการเรียนการสอนทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่งจำนวน 6 หลักสูตร และคณาจารย์ประจำภาควิชา/แขนงวิชา/โปรแกรมการเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานจาก 8 สถาบันการศึกษา เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – 16 มีนาคม 2554 ได้ตัวอย่างวิจัยอาสาสมัครตอบแบบสอบถามรวมจำนวน 56 คน

สมรรถนะผู้สอนออนไลน์ในการศึกษาทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่ง

ภาพที่ 1 สมรรถนะ 5 ด้านสำหรับผู้สอนออนไลน์ในการศึกษาทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่ง

ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้สอนออนไลน์พบว่ามีความคิดเห็นโดยรวมต่อสมรรถนะผู้สอนออนไลน์ว่ามีความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.46) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้สอนออนไลน์มีความเห็นว่าสมรรถนะความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) ส่วนสมรรถนะด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.47) ด้านศาสตร์การสอน ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.51) ด้านการแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียน ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.58) และด้านการประเมินผล ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.60) มี

ความสำคัญมากตามลำดับ บทความนี้นำเสนอตัวบ่งชี้ทั้ง 64 รายการ ตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นจากผู้สอนออนไลน์ในระดับมาก ยกเว้นตัวบ่งชี้ที่แสดงสัญลักษณ์ “***” ระบุท้ายข้อความที่ผลสำรวจความคิดเห็นของผู้สอนออนไลน์ให้ความสำคัญระดับมากที่สุด

สมรรถนะด้านที่ 1 ศาสตร์การสอน

สมรรถนะด้านศาสตร์การสอน ถือเป็นสมรรถนะหลักของผู้สอนนอกเหนือจากความรู้ความชำนาญในเนื้อหาที่สอน โดยจะต้องวางแผนการสอน (Berge, 2001; Smith, 2005; NACOL, 2006; Lavinson, 2007; Artino, 2008) สมรรถนะนี้เกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ (Instructional Design) การวางแผนและเตรียมสอนจะเริ่มต้นที่การทำทำความเข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรหรือรายวิชา การกำหนดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์และลำดับเนื้อหา แต่จะเห็นความแตกต่างของการจัดการสอนอิเล็กทรอนิกส์เมื่อต้องพิจารณาถึงบริบทการสอน ซึ่งจำนวนของผู้เรียนจะส่งผลต่อการวางแผนการออกแบบกิจกรรมการเรียนออนไลน์และการเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารที่จะเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ ระดับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียน สำหรับสมรรถนะด้านศาสตร์การสอนนี้ แบ่งออกเป็น 2 สมรรถนะย่อย คือ (1) การวางแผนและเตรียมสอน (2) การออกแบบวิธีการสอนและกลยุทธ์การสอน รายละเอียดมีดังนี้

1.1 การวางแผนและเตรียมการสอน

- 1.1.1 เชื่อมโยงเป้าหมายของหลักสูตรและบริบทการทำงาน
- 1.1.2 ออกแบบหลักสูตรที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับทักษะการคิดขั้นสูง โดยสอดคล้องกับโปรแกรมการเรียนรู้
- 1.1.3 ออกแบบประมวลรายวิชาออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและชัดเจน โดยชี้แจงกิจกรรมในรายวิชา ความรับผิดชอบและหน้าที่คาดหวังของผู้เรียน เกณฑ์การประเมินผล***
- 1.1.4 จัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ***
- 1.1.5 จัดการหลักสูตรหรือเนื้อหาวิชาในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ให้ประเด็นที่ต่างกัน ขนาดกลุ่มผู้เรียนที่ต่างกัน การติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบที่ต่างกัน เป็นต้น
- 1.1.6 พิจารณาความต้องการของผู้เรียนจากข้อมูลการสำรวจ การแสดงความคิดเห็น หรือการสัมภาษณ์
- 1.1.7 พัฒนา กำกับ และวิเคราะห์ แบบสอบถามก่อนการเรียนเกี่ยวกับความต้องการ แบบการเรียนรู้ ความจำเป็น และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน
- 1.1.8 กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและแจ้งให้ผู้เรียนทราบในการสอนทุกครั้ง***
- 1.1.9 บ่งชี้เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนและบริบทการเรียนรู้โดยเน้นความต้องการ ความสนใจ เป้าหมาย และประสบการณ์ของผู้เรียน
- 1.1.10 ตรวจสอบการจัดลำดับบทเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้***
- 1.1.11 พิจารณา/ตัดสินใจ เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมทางความคิดของผู้เรียน และออกแบบหน่วยการเรียนการสอนที่เน้นความต้องการและ ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.1.12 กำหนดวิธีการสอนต่าง ๆ และวางแผนกิจกรรม การเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริง

1.1.13 เลือกใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม เป็นเครื่องมือการสื่อสารและประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์***

1.2 การออกแบบวิธีการสอนและกลยุทธ์การสอน

1.2.1 พัฒนาประมวลรายวิชา ที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่มและรายบุคคล โดยพิจารณาความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2.2 เลือก ประยุกต์ เชื่อมโยง และประเมินกลยุทธ์การเรียนการสอนและเครื่องมือทางการเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายและการดำเนินงานตามหลักสูตร และเพื่อสนองตอบความหลากหลายของผู้เรียน

1.2.3 กำหนดระเบียบและข้อตกลงในการเรียน***

1.2.4 ออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นงานการเรียนรู้เป็นฐานที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เช่น กระบวนการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม ทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสร้างผลงาน

1.2.5 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน-ผู้สอน และผู้เรียน-ผู้เรียน***

1.2.6 พัฒนาคอร์สแวร์โดยเน้นความรู้และทักษะที่จำเป็นให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางการเรียน

1.2.7 กำหนดกิจกรรมผู้เรียนฝึกปฏิบัติโดยใช้เทคโนโลยีและซอฟต์แวร์ต่างๆ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ จริยธรรม ศีลธรรม

สมรรถนะด้านที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์

สมรรถนะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ (Berge, 2001; Smith, 2005; NACOL, 2006; Lavinson, 2007; Artino, 2008; Bawane & Spector, 2009) เป็นสมรรถนะที่สำคัญและเป็นส่วนที่ผู้สอนออนไลน์จะแสดงบทบาทและหน้าที่ทั้งก่อนและระหว่างการจัดการสอน ผู้สอนออนไลน์จะมีบทบาทหน้าที่ดูแลพื้นที่ห้องเรียนและสภาพแวดล้อมการเรียนออนไลน์แก่ผู้เรียนออนไลน์ ประกอบด้วยสมรรถนะย่อยคือ (1) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนออนไลน์ และ (2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างอิสระตามความก้าวหน้าของผู้เรียนเองนั้นจะลดกิจกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนน้อยลง เนื่องจากได้จัดสภาพแวดล้อมการเรียนออนไลน์ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหาไว้ และการเข้าเรียน กำหนดเวลาเรียนหรืออัตราการเรียนนั้นขึ้นอยู่กับผู้เรียนแต่ละคน แต่สำหรับอีเลิร์นนิงที่เน้นการเรียนเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียนนั้นผู้สอนต้องมีความสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน รายละเอียดดังนี้

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนออนไลน์

2.1.1 ให้คำแนะนำการจัดการเรียนการสอน (ปฐมนิเทศแบบพบปะหรือออนไลน์) ก่อนการเรียน

2.1.2 ชี้แจงแนวทางการจัดการเรียนการสอน การมอบหมายงานการเรียน กำหนดการส่งงานอย่างชัดเจน***

2.1.3 เลือกใช้แหล่งการเรียนรู้ ตัวอย่าง เครื่องมือ และกลยุทธ์ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ และประสบการณ์***

2.1.4 ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม อาทิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ เวลา
งบประมาณ เทคโนโลยี และทรัพยากรทางกายภาพ

2.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2.2.1 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนด้วยอารมณ์ขัน ความมั่นใจ ความ
เคารพ และมารยาท

2.2.2 แลกเปลี่ยนข้อตกลงของผู้เรียนเพื่อสร้างความรับผิดชอบทางการเรียนรู้ให้
ผู้เรียน

2.2.3 สร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ที่อบอุ่นและกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดย
การสังเกตและควบคุม พัฒนา รักษา และสนับสนุนการเสนอข้อความในการอภิปรายของสังคม/
ชุมชนการเรียนรู้

2.2.4 ติดต่อบริการกับผู้เรียนตามกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมการ
ตัดสินใจโดยผู้เรียน

2.2.5 เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากตัวอย่างที่
เกี่ยวข้องภายนอกห้องเรียน

2.2.6 ยึดหยุ่นในการตอบคำถามตามความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ความ
เหมาะสมตามพื้นฐานทางวัฒนธรรมและความต้องการของผู้เรียน

2.2.7 สร้างแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ
เรียนรู้***

สมรรถนะด้านที่ 3 การแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียน

ผู้เรียนที่เรียนในระบบอีเลิร์นนิงมีความต้องการที่จะได้รับคำแนะนำและสนับสนุนจาก
ผู้สอนเช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียน (Berge, 2001; Smith, 2005; NACOL, 2006; Lavinson,
2007; Artino, 2008; Bawane & Spector, 2009) สภาพบริบทของการสอนแบบอีเลิร์นนิงนั้น
การสื่อสารทั้งหมดเป็นการสื่อสารผ่านทางคอมพิวเตอร์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือผู้เรียนกับผู้ช่วย
สอนหรือทีมงานสนับสนุน สมรรถนะนี้แบ่งเป็น 2 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) การให้คำแนะนำแก่
ผู้เรียน และ (2) การส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน ผู้สอนออนไลน์จะต้องสร้างบรรยากาศการรับรู้
ตัวตนของผู้เรียน และแสดงตนในฐานะผู้สอนออนไลน์ที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาการ
เรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

3.1 การให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน

3.1.1 ให้คำแนะนำสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเฉพาะ

3.1.2 บ่งชี้วิธีการในการแนะนำแหล่งการเรียนรู้หรือหน่วยบริการทางการเรียนที่
เหมาะสมทั้งในและนอกสถาบัน

3.1.3 จัดการเรียนการสอนในฐานะผู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

3.1.4 ให้คำแนะนำการใช้ระบบจัดการการเรียนรู้

3.1.5 ให้คำแนะนำการเรียนแต่ละหัวข้อการอภิปรายอย่างชัดเจน***

3.2 การส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน

- 3.2.1 สนับสนุนผู้เรียนในการพัฒนาการวางแผนการเรียนรู้รายบุคคล การกำหนดเป้าหมายการพัฒนากลยุทธ์ทางการเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
- 3.2.2 ติดต่อบริการกับผู้เรียนที่ไม่ติดตามการเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 3.2.3 กระตุ้นหรือสนับสนุนผู้เรียนอย่างมีเป้าหมาย โดยการช่วยให้ผู้เรียนสังเกตและควบคุมการทำความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเอง
- 3.2.4 ติดตามและทราบความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อให้การสนับสนุนที่เหมาะสมทั้งผู้เรียนที่ก้าวหน้าเร็วและผู้เรียนที่เริ่มได้ช้า
- 3.2.5 ให้ผลป้อนกลับที่ละเอียดชัดเจน
- 3.2.6 ให้ผลป้อนกลับทันที
- 3.2.7 แจ้งคะแนนหรือผลการประเมินให้ผู้เรียนทราบ เพื่อช่วยผู้เรียนประเมินและกำกับตนเองในการเรียน
- 3.2.8 สร้าง แก์ไข ข้อคำถามใน FAQ จากคำถามที่เกิดขึ้นในระหว่างการบรรยาย
- 3.2.9 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีในระหว่างการเรียนในชั้นเรียน
- 3.2.10 เสนอแนวทางการแก้ปัญหาเมื่อผู้เรียนเผชิญปัญหาต่าง ๆ

สมรรถนะด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล

การประเมินผลเป็นสมรรถนะของผู้สอนออนไลน์ที่จะปรากฏตั้งแต่การออกแบบการสอนซึ่งต้องกำหนดหลักฐานการเรียนรู้และวิธีการวัดประเมินผลผู้เรียนออนไลน์ และเป็นสมรรถนะที่จำเป็นระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้จึงถือว่าเป็นสมรรถนะสำคัญอีกสมรรถนะหนึ่ง (Smith, 2005; NACOL, 2006; Yeh, 2007; Artino, 2008; Bawane & Spector, 2009) อย่างไรก็ตามการออกแบบการประเมินผลการเรียนอีเลิร์นนิ่ง ผู้สอนจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีการประเมิน (Assessment Tools) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในระบบจัดการการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่อไป สำหรับสมรรถนะด้านการประเมินผลนี้ครอบคลุม 3 สมรรถนะย่อย ได้แก่ (1) การบ่งชี้กระบวนการประเมินผล (2) การประเมินประสิทธิภาพการสอน และ (3) การประเมินการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ของผู้เรียน รายละเอียดดังนี้

4.1 การบ่งชี้กระบวนการประเมินผล

- 4.1.1 ออกแบบการประเมิน ด้วยวิธีการอ่าน การเขียน การคำนวณ ที่สะท้อนความสามารถทางความคิดระดับสูง ประกอบด้วย ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
- 4.1.2 มีความสามารถในการประเมินผลที่หลากหลายในการสะท้อนความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนและการประเมินตนเองเช่น การประเมินด้วยการเขียนตอบ บทความการนำเสนอด้วยมัลติมีเดีย แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น
- 4.1.3 กำหนดเกณฑ์การประเมินสมรรถนะผู้เรียน
- 4.1.4 ประยุกต์ใช้เครื่องมือวัดที่เป็นกลาง ยุติธรรมและมีความเท่าเทียม

4.2 การประเมินประสิทธิภาพการสอน

- 4.2.1 ประเมินกลยุทธ์การเรียนการสอน
- 4.2.2 ประเมินเครื่องมือและวัสดุทางการเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายและ

การดำเนินงานตามหลักสูตร

4.2.3 จัดทำเอกสารและรายงานผลการประเมิน

4.2.4 ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สอน

4.3 การประเมินการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.3.1 บ่งชี้เกณฑ์การประเมินการมีส่วนร่วมในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4.3.2 ประเมินผลจากข้อความต่าง ๆ จากผู้เรียน

4.3.3 สังเกตและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม

4.3.4 ประเมินผลการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของผู้เรียนทั้งรายบุคคลและ

รายกลุ่ม

สมรรถนะด้านที่ 5 ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้สอนออนไลน์ซึ่งต้องทำงานจัดการเรียนการสอนผ่านระบบจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System) นั้นทำให้สมรรถนะนี้เป็นสมรรถนะพื้นฐานหลักที่ผู้สอนออนไลน์ควรมี ทั้งนี้แบ่งเป็น (1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขั้นพื้นฐาน และ (2) การใช้ระบบจัดการการเรียนรู้และเครื่องมือออนไลน์ซึ่งปัจจุบันมีหลากหลายระบบและเครื่องมือให้เลือกใช้ ผู้สอนออนไลน์จึงจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวให้คล่องแคล่ว (Berge, 2001; Smith, 2005; NACOL, 2006; Lavinson, 2007; Yeh, 2007; Artino, 2008) นอกจากนี้มีการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ของผู้สอนออนไลน์ถือเป็นการแสดงบทบาททางเทคนิคให้แก่ผู้เรียนได้เห็นความสามารถของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์ด้วย รายละเอียดของตัวบ่งชี้มีดังนี้

5.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขั้นพื้นฐาน

5.1.1 ใช้โปรแกรมการนำเสนอ โปรแกรมการพิมพ์งานต่าง ๆ การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การใช้อินเทอร์เน็ต***

5.1.2 มีมารยาทการติดต่อสื่อสารที่เหมาะสมทั้งวาจา ภาพ สัญลักษณ์ และลายลักษณ์อักษรในสังคมออนไลน์***

5.1.3 มีทักษะด้านการเขียนเพื่อติดต่อสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์***

5.2 การใช้ระบบจัดการการเรียนรู้และเครื่องมือออนไลน์

5.2.1 ใช้ระบบจัดการการเรียนรู้ (LMS) อัปเดตบทเรียน จัดการควบคุมห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ได้***

5.2.2 ใช้เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารในเวลาเดียวกันและต่างเวลาได้***

5.2.3 มีความสามารถ จัดการ และดูแลรักษาแหล่งการเรียนรู้หรือเครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้สะดวก***

ข้อเสนอแนะการเตรียมความพร้อมของผู้สอนออนไลน์คือพิจารณาสมรรถนะผู้สอนออนไลน์ 5 ด้านเป็นกรอบในการจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้สอนที่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชาพัฒนาตนเองและเตรียมความพร้อมทางด้านการสอนออนไลน์ และสามารถทำงานร่วมกับบุคลากรฝ่ายสนับสนุนได้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่มีการเรียนใน

ชั้นเรียนและการเรียนออนไลน์ การเรียนการสอนทางไกลด้วยอีเลิร์นนิง และรวมถึงการเรียนการสอนระบบเปิดสู่มวลชนหรือมูค (Massive Open Online Course: MOOC)

บทบาทการแสดงตนและสนับสนุนผู้เรียนของผู้สอนออนไลน์ในการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์

สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์ (Collaborative Online Learning) ของการเรียนการสอนทางไกลนั้นผู้สอนออนไลน์จะเผชิญกับความท้าทายของการสร้างสังคมการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Community) มากกว่าการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Classroom) ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือการสื่อสารแบบไม่ประสานเวลา (Asynchronous Communication Tools) สำหรับการสื่อสารและบ่งชี้การแสดงตนของทั้งผู้สอนและผู้เรียนออนไลน์ องค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์ที่จะก่อให้เกิดชุมชน (Community of Inquiry) นั้น เกี่ยวข้องกับการมีตัวตนของบุคคลต่อสังคม (Social Presence) การแสดงตนของผู้สอน (Instructor Presence) และการรับรู้ต่อการสอนของผู้เรียน (Teaching Presence) (Richardson et al, 2015) ซึ่งการรับรู้ตัวตนของบุคคลต่อสังคมการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์นั้นจะแตกต่างจากการเรียนในชั้นเรียนที่ผู้เรียนเข้าเรียนอย่างพร้อมเพรียงกันเห็นหน้าเห็นตากัน การรับรู้ถึงการมีตัวตนของอีกฝ่ายหนึ่งในบริบทออนไลน์ ได้แก่ การรับรู้ถึงการมีตัวตนของผู้สอนจากฝ่ายผู้เรียน การรับรู้ถึงการมีตัวตนของผู้เรียนจากฝ่ายผู้สอน และการรับรู้ถึงการมีตัวตนของผู้เรียนคนอื่น ๆ ของสังคมผู้เรียน จะเป็นการกระทำใด ๆ ที่ผู้เรียน และผู้สอนแสดงตนไม่ว่าจะเป็นการทักทาย การตอบคำถาม การวิพากษ์ผลงาน การแสดงความคิดเห็น ก็ล้วนแต่ดำเนินการผ่านการใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางสื่อสาร ความท้าทายคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเกิดขึ้นในระดับน้อย (Kim, 2013) ผู้สอนออนไลน์จะต้องมีกลยุทธ์สนับสนุนผู้เรียนให้ติดตามการเรียน สร้างบรรยากาศของห้องเรียนออนไลน์ให้มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การใช้ภาษาเขียนที่มีระดับภาษาทั้งทางการหรือไม่เป็นทางการก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้สอนออนไลน์จำเป็นต้องพิจารณา บทบาทการแสดงตนของผู้สอนออนไลน์จึงเป็นบทบาทสำคัญที่ผู้สอนออนไลน์จะต้องให้ความสำคัญเพื่อสนับสนุนให้การเรียนออนไลน์ครั้งนั้นสามารถสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการอภิปรายออนไลน์ และให้ความสำคัญกับการสร้างและจัดกลุ่มอภิปรายของผู้เรียนที่หลากหลายรูปแบบทั้งแบบให้ผู้เรียนจัดกลุ่มเอง ผู้สอนเป็นจัดกลุ่มผู้เรียน การจัดกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันแบบผสมผสาน ซึ่งจะช่วยให้ปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนมีหลากหลายมากขึ้นด้วยเช่นกัน (Ouyang & Scharber, 2017)

การแสดงตนของผู้สอนออนไลน์ในการเรียนการสอนทางไกลอีเลิร์นนิงและระบบเปิดสู่มวลชนหรือมูคซึ่งผู้เรียนมีโอกาสในการพบหน้าผู้สอนได้น้อย การสร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมการผูกพันทางการเรียนแก่ผู้เรียน ผู้สอนควรเริ่มต้นด้วยการปรากฏตัวในวิดีโอแนะนำการเรียนของรายวิชา (A video introduction) การกล่าวทักทายผู้เรียนผ่านระบบจัดการเรียนรู้ หรือทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (ดูตัวอย่างรายวิชาออนไลน์ที่เปิดสอนระบบเปิดสู่มวลชนของโครงการ ThaiMOOC ได้จาก www.thaimooc.org) การแสดงตนและบทบาทผ่านข้อความในกระดานสนทนา (Discussion Board/Forum) สร้างชุมชนออนไลน์ของรายวิชาตั้งแต่ครั้งแรกของการให้ผู้เรียนกล่าวทักทายหรือแนะนำตนเอง และตอบคำถามของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหากมีคำถามที่แสดงความสงสัยต่อเนื้อหาวิชา และการตอบนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนอื่น ๆ ด้วย การจัดทำวิดีโอต้นบรรยายสรุป

เนื้อหาเพิ่มเติม จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับสารสนเทศใหม่ ๆ มากขึ้นกว่าที่ได้จัดไว้ให้แล้ว ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อบทบาทการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้สอนออนไลน์ได้มากขึ้นด้วย

สมรรถนะผู้สอนออนไลน์ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ และด้านการแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนนั้นจะมีส่วนสนับสนุนผู้เรียนในระบบอีเลิร์นนิงได้อย่างมาก แม้ว่าระบบสนับสนุนผู้เรียนในการเรียนการสอนทางไกลด้วยอีเลิร์นนิงของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการบริการสนับสนุนและติดตามทางไกลนั้นจะเป็นบทบาทที่ผู้ช่วยสอนออนไลน์ช่วยเหลือและแก้ปัญหาด้านเทคนิค ช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้เชิงวิชาการ กำกับและติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน (ปราวีญา สุวรรณรัฐโชติ, 2553) อย่างไรก็ตามผู้สอนมีบทบาทสำคัญต่อการร่วมวางแผนให้การสนับสนุนและให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเป็นหลัก (Smith, 2005; Yeh & Lahman, 2007) พิจารณาจากผลสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนออนไลน์ที่มีต่อสมรรถนะผู้สอนออนไลน์จำนวน 222 คน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนออนไลน์ในหลักสูตรบัณฑิตศึกษา รองลงมาคือผู้เรียนออนไลน์ในหลักสูตรประกาศนียบัตร และผู้เรียนระดับปริญญาตรี (ปราวีญา สุวรรณรัฐโชติ, 2554) ได้ให้ความเห็นต่อสมรรถนะย่อยด้านการให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนของผู้สอนออนไลน์ในระดับมาก ตัวบ่งชี้ที่มีความสำคัญระดับมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ “ให้คำแนะนำแต่ละหัวข้อการอภิปรายอย่างชัดเจน” “จัดการเรียนการสอนในฐานะผู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้” และ “ให้คำแนะนำการใช้ระบบจัดการเรียนรู้” และให้ความเห็นต่อสมรรถนะย่อยด้านการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในระดับมากเช่นกัน ตัวบ่งชี้ที่มีความสำคัญระดับมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ “สนับสนุนผู้เรียนในการพัฒนาการวางแผนการเรียนรายบุคคล การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรทางการเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้” “กระตุ้นหรือสนับสนุนผู้เรียนอย่างมีเป้าหมาย โดยการช่วยให้ผู้เรียนสังเกตและควบคุมการทำความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเอง” “ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีในระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน” และ “เสนอแนวทางการแก้ปัญหาเมื่อผู้เรียนเผชิญปัญหาต่าง ๆ”

การเรียนรู้ของผู้เรียนต่อสมรรถนะผู้สอนออนไลน์นั้นเป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) อย่างชัดเจน การสื่อสารระหว่างผู้สอนออนไลน์และให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่ผู้เรียนจึงเป็นบทบาทสำคัญอย่างมาก แม้ว่าการเตรียมความพร้อมผู้สอนออนไลน์ในสมรรถนะด้านความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะเป็นสิ่งจำเป็น ผู้สอนออนไลน์จะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ระหว่างผู้สอนที่ต้องให้คำแนะนำและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนสำหรับการเรียนการสอนทางไกลหรืออีเลิร์นนิงที่เป็นแบบการเรียนรู้ร่วมกัน Ladyshefsky (2013) ระบุว่า การแสดงตนของผู้สอนออนไลน์ในการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนกระดานสนทนาเป็นการแสดงบทบาทการสนับสนุนการเรียนรู้ต่อผู้เรียน จำนวนการโพสต์ตอบคำถามของผู้สอนสัมพันธ์กับการแสดงว่ามีปฏิสัมพันธ์การเรียนการสอนเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้เรียน นอกจากนี้ยังพบว่าการแสดงบทบาทของผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator Role) จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ของการเรียนรู้ร่วมกันในการอภิปรายตอบคำถามได้มากกว่าการแสดงสถานะของผู้สอน (Instructor Position) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vanessa Paz Dennen (2007) ที่ได้วิเคราะห์การปรากฏตนและสถานะของผู้สอนออนไลน์ 3 วิชาซึ่งมีความแตกต่างของจำนวนการแสดงตนของผู้สอนออนไลน์ผ่านการโพสต์ในกระดานสนทนา ผู้สอนออนไลน์ที่มีจำนวนครั้งการแสดงตนในห้องเรียนออนไลน์ต่ำส่งผลกระทบต่อจำนวนครั้งของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เรียนในกระดานสนทนา

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะผู้สอนออนไลน์ด้านการแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนเป็นความรู้ความสามารถที่สำคัญ ผู้เรียนจะรับรู้และมีส่วนร่วมในการเรียนได้มากขึ้นนั้นมีอิทธิพลมาจากการแสดงตนและสนับสนุนผู้เรียนออนไลน์ สร้างบรรยากาศของการปฏิสัมพันธ์เรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้ได้นำเสนอผลการวิจัยเรื่องการศึกษาสมรรถนะผู้สอนออนไลน์ในการศึกษาทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่ง ขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีงบประมาณ 2553

บรรณานุกรม

- ปราวินยา สุวรรณรัฐโชติ. (2553). ระบบสนับสนุนผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนทางไกล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ในเอกสารการประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ เรื่อง การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย วันศุกร์ที่ 9 กรกฎาคม 2553. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราวินยา สุวรรณรัฐโชติ. (2554). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาสมรรถนะผู้สอนออนไลน์ในการศึกษาทางไกลด้วยอีเลิร์นนิ่ง. ทุนสนับสนุนการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- Artino, A.R. Jr. (2008). Practical Guidelines for Online Instructors. **TechTrends**. 52(3), pp. 37-45.
- Bawane, J. & Spector, M. J. (2009). Prioritization of online instructor roles: implications for competency-based teacher education programs. **Distance Education**. 30 (3), pp. 383-397. <http://dx.doi.org/10.1080/01587910903236536> .
- Berge, Z.L. (2001). **The Role of the Online Instructor/Facilitator**. [Online] Available on <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.601.8039&rep=rep1&type=pdf>.
- Kim, J. (2013). Influence of group size on students' participation in online discussion forums. **Computers & Education**. 62, 123–129. <http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2012.10.025>.
- Ladyshevsy, Richard K. (2013). Instructor Presence in Online Courses and Student Satisfaction. **International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning**. 7(1) Available at: <https://doi.org/10.20429/ijstl.2013.070113>.
- Levinson, K. T. (2007). Qualifying Online Teachers-Communicative Skills and Their Impact on e-Learning Quality. **Education and Information Technologies**. 12 (1), pp. 41-51.

- North American Council for Online Learning (NACOL). (2006). **National Standards for Quality Online Teaching**. Retrived from https://www.gsw.edu/Assets/Academic%20Affairs/files/IEP/NACOL_Standards_Quality_Online_Teaching.pdf.
- Ouyang, F. & Scharber, C. (2017). The influences of an experienced instructor's discussion design and facilitation on an online learning community development: A social network analysis study. **The Internet and Higher Education**. 35, p.34-57.
- Richardson, J.C., Koehler, A.A., Besser, E.D., Caskurlu, S., Lim, J., and Mueller, M. (2015). Conceptualizing and Investigating Instructor Presence in Online Learning Environments. **The International Review of Research in Open and Distributed Learning**. 16 (3).
<http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/2123/33490>.
- Sáiz, F. B. (2013) Online Learners' Frustration. Implications for Lifelong Learning, in **Distance and E-Learning in Transition** (eds U. Bernath, A. Szücs, A. Tait and M. Vidal), John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, NJ USA. doi: 10.1002/9781118557686.ch36.
- Salmon, G. (2003). **E-moderating: The key to teaching and learning online**. London: RoutledgeFalmer.
- Smith, T.C. (2005). Fifty-One Competencies for Online Instruction. **The Journal of Education Online**. 2 (2).
- Vanessa Paz Dennen. (2007). Presence and Positioning as Components of Online Instructor Persona. **Journal of Research on Technology in Education**. 40:1, 95-108, DOI:10.1080/15391523.2007.10782499.
- Yeh, H.T. & Lahman, M. (2007). Pre-service Teachers' Perception of Asynchronous Online Discussion on Blackboard. **The Qualitative Report**. 12 (4), pp. 680-704.